

בענין שהחיינו או הטוב והמטיב או - שיעור 857

סעודת הודאה בהריגת בין לאדין

I. בענין ברכת שהחיינו

- (א) הכרה בטובת ה' יתברך אנו משבחים להקב"ה שהחיינו וגם וקיימנו דהיינו מיושבים בדעתינו להכיר טובת הבורא ואולי באמרנו והגיענו לזמן הזה היינו שבח על כל הזמן שהחיינו עד עתה ולא רק על רגע של עתה ובאמת היה ראוי להודות לה' על כל נשימה ונשימה כמבואר במדרשים על כל הנשמה תהלל יק' אלא שקבעו חז"ל ברכה זו על איזה דבר חדש ששמחין בו (שו"ת שאילת יעקב ח - ז"ד אות י"ח שהובא בספר חיים של ברכה ז' מ"ח)
- (ב) הנה מצינו דברכת שהחיינו נאמרת על ה' אופנים (א) המועדים (טיכזין מ:) (ב) ועל המצות הבאות מזמן לזמן (רב שרירא גאון) וי"א או שיש בו שמחה (תוספות סוכה מ"ו:) וי"א או מזמן לזמן או קנין לו כתפילין או שאינה מצוייה בכל עת כמילה (רמב"ם זרכות י"ח - ט) (ג) ועל קנין דבר חדש (זרכות נ"ט: רכ"ג - ו) ועל ראיית פני חבירו לאחר ל' יום (זרכות נ"ח: רכ"ה - ח) (ד) ועל פרי חדש מזמן לזמן (טיכזין מ: רכ"ה - ז)
- (ג) ועיין בברייתא (זרכות נ"ט:) והרמב"ם (פרק י - ה"ג) וכ"כ הטור שו"ע (רכ"ז - ח) דעל שמועות שהן טובות לו לבדו מברך שהחיינו ואם הן טובות לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב ועיין במ"ב (רכ"ז - ח) דאם שמע שנתפס הגזלן שגזל ממנו לא יברך עד שישוּב לו הגזלה ועיין בערוך השלחן (ח) דאינו מבורר מה נקרא שמועה טובה והנראה שצריך להיות טובה חשובה ששומח בזה הרבה הן שמחה של ממון והן מין שמחה אחרת וברכות אלו הם בשם ומלכות ועיין בכף החיים (רכ"ז - ט) דיהא אדם זהיר כשבא לו בשורה טובה לומר בזריזות הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו וכתב השל"ה דאע"ג שהוא הנאה מועטת יהיה בעיניו כמרוכה וישבח לה' עליו ועיין בשו"ע הרב בסדר ברכת הנהנין (פרק י"ז - ז) דעל שמועות טובות של אחרים שהוא טובות רבים בין שהוא טובת יחיד שלבו שמח בטובתו מברך הטוב והמטיב
- (ד) מברך על הטובה הטוב והמטיב אע"פ שירא שמא יבא לו רעה ממנו (רכ"ז - ז ע"ש) כי אין לנו להסתכל בעתיד שאפשר שלא יהיה כן (מ"ב ה בשם הרמב"ם)
- (ה) יברך הברכה מיד מ"מ כל זמן שהשמחה בתוקף בלבו יכול לברך (מ"ב רכ"ג - ג וכף החיים ה)
- (ו) העולם נוהגין להקל בברכת שהחיינו ואפשר משום שהרמ"א (רכ"ג - ח) כתב שברכה זו אינה חובה אלא רשות

II. אם יש מקור בכלל לסעודת הודאה

- (א) יש ראייה מהאברבנאל על התורה (פרשת ו) דשלמי תודה צריך להיות נאכלים ביום ולילה ושאר השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד משום שיצריך להזמין אוהביו לאכול ולשמוח עמו ובעבור זה יפרסם הנס וכ"כ הנציב בעמק דבר (ויקרא ז - י"ג)
- (ב) ועיין ביומא (פרק ז - משנה ז) דהכהן גדול היה עושה לאוהביו, בשעה שיצא בשלום מן הקודש, יום טוב במשתה ושמחה אולי לא היה ביום קבוע
- (ג) עיין בברכות (מ"ו:) דרבי זירא חלש על לגביה ר' אבהו קיבל עליה ... לעבידנא יומא טבא לרבנן ואחר שנתרפא עבד סעודתא לכולהו רבנן ואפשר הסעודה היה רק לשנה הזו
- (ד) עיין בסנהדרין (ד"ז:) דגנאי למשה וששים ריבוא שלא אמרו ברוך ה' עד שבא יתרו ויתרו לקח עולה וזבחים והם באו לאכל לחם עם יתרו
- (ה) אמנם עיין בערוך השלחן העתיד (פ"ט - ז) דהא דד' צריכים להודות זהו רק בברכה דברכת הגומל אבל חיוב קרבן לא מצינו ודוד שאמר לך אזבח זבח תודה כוונתו לנדבה דאל"כ מאי רבותא דדוד וע"ע בספר בשבילי הודאה (פרק ז) דיש סוברים שהיא חובה דהיינו כקרבן תודה מ"מ משמע דסעודת הודאה היא במקום קרבן ואין שייך לומר שהיא חובה אם הקרבן היא רק רשות ואם הקרבן חובה הסעודה בזמנינו אינו מסתברא שהיא חובה שאין זה הובא להלכה בשו"ע

III. אם צריך לעשות סעודת הודאה בזמנינו

- (א) עיין בשדי חמד (ג - ז' פ"ס 71-72) שהביא כל הענין באריכות דדעת המוהר"ם אלשקר דמותר לתקן בעיר אחת לעשות יום י"א בטבת כיום פורים על הנס הגדול שנעשה להם א"כ

- אם חל יו"ט כזה בט' באב שנדחה אין צריך להשלים התענית והמג"א (תרפ"ו - ד) הביאו להלכה
- (ב) **אמנם הפרי חדש** (תנ"ו - י"ד) חלק עליו דאפילו אם נהג בה כמה שנים יכול לחזור בו בלא התרה משום מנהג בטעות ואין לחלק בין יחיד לרבים דהא קיימא לן דבטילה מגילת תענית ואי קמייתא בטל אחרינה מי מוספינן ואי מוספינן הוי יום טוב דרשות ודלא כמוהר"ם אלשקר
- (ג) **ועיין בשו"ת חת"ס** (ח - סק"ג-וקג"ח) שהביא ראיה כנגד הפרי חדש מל"ג בעומר שנתחדש ע"י תלמידי רבי עקיבא והיה אחר החרבן אלא שנעשה בחוצה לארץ ודוקא בארץ ישראל אם נעשה נס אין מוסיפים אמנם החת"ס (ל"ג) כתב להיפך להילולת רשב"י בעיר צפת דלא להוסיף ביו"ט אחרים דנראה דטפי ניחא ליה סברת הרב הפרי חדש ע"ש
- (ד) **נכתב בחת"ס בשם יוסף אומץ** שנעשה נס בפראנקפורט דמיין ביום כ' אדר וקבעוהו שמחה לדורות מ"מ יש שהיו מפקפקים בדבר ולכן נהג החת"ס לסיים ספר באותו יום כדי שתהיה הסעודה בלי פקפוק והתה"ד (רבו של היוסף אומץ) אמר תחנון מפני המחלוקת
- (ה) **איברא החיי אדם** (כלל קנ"ה - מ"ח) חלק על הפ"ח וכתב שבטלה מגילת תענית שלא לעשות היו"ט על כל ישראל אבל כל יחיד יו"ט שלו הוא והוי סעודת מצוה כיון שעושין לזכר נפלאותיו וכ"כ החיד"א דכן משמע מכתב יד של הרמב"ם וכ"כ השע"ת (רי"ח - ה)
- (ו) **המ"ב** (תר"ע - סק"ט) כתב בשם הרש"ל (ז"ק פ-) שכל שעושה כדי ליתן שבח למקום או לפרסם הנס הוי סעודת מצוה ועיין במ"ב (תרפ"ו - סק"ח) וע"ע במ"ב (רי"ח - סק"ז) שכתב שיתן לצדקה כפי השגת ידו שיהא נחשב במקום קרבן תודה ובכל שנה ביום זה יתבודד להודות ולשמוח ולספר חסדו מ"מ לא זכר ענין של סעודה ואפשר משום שהוא רק רשות כהערוך השלחן (ה"ל)
- (ז) **עיין במנחת חינוך** (מלוה תנ"ד - סק"ז) דבל תוסיף שייך על מי שמוסיף על איסור תורה וכדומה ולא על יחיד שנעשה לו איזה נס וקובע לעצמו יום זכרון בכל שנה להנס

IV. לאיזה דברים נעשים סעודת הודאה - הגדרים

- (א) **עיין בשו"ת חת"ס** (ח - סק"ג) שכתב דדוקא כשנעשה נס ממיתה לחיים דומיא דמרדכי ואסתר אבל בפדות משאר צרות לא דחז"ל דרש ק"ו מעבדות לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים לא כ"ש וא"כ כל זמן שאנו בגלות דליכא פדיון מעבדות לחירות כל שאין ההצלה ממיתה לחיים אין להוסיף יו"ט כזו
- (ב) **אמנם החיד"א** הביא מעשה שהיה בספר תורה מכתב יד של עזרא הסופר והלך הרמב"ם שם (Britain) ומצא כל הפרשיות וכתב הרמב"ם ושמחתי מאד וקבלתי לעשות יום משתה ושמחה ביום ההיא בכל שנה ושנה משמע דלאו דוקא הצלה ממות לחיים אלא בכל דבר שראוי לשמוח עליו רשאי לקבוע עליו לעשות אותו יום משתה ושמחה ואפשר זה רק בתורת רשות

V. הערות

- (א) **מניין לסעודת הודאה - עיין בשו"ת באר שרים** (ג - כ"ח) שמסתפק בזה והחוות יאיר (ט) מסתפק אם צריך זימון להחשיב זה סעודת מצוה מ"מ התירו הסעודה
- (ב) **ידליק נרות** ויאמר שיר היחוד כולו ושיר הכבוד בזמרה ואח"ז מזמורי תהלים ואלו הם קי"א, קט"ו, קט"ז, כ"ג, ל"ד, ס"ו, ק', ק"ג, קכ"א, קל', קל"ד, קל"ח, קל"ט, ק"מ, ק"נ ואח"ז לעשות סעודה ללומדי תורה וליתן צדקה ללומדי תורה דוקא שבלא תורה אין לעולם זכות קיום (חיי אדם שס)
- (ג) **עיין בספר מזמור לתודה** (דף 16) דכיון שהנס מנכין לו מזכיותיו צריך לתקן צרכי רבים ונחשב כאלו נעשה הנס לצורך הרבים
- (ד) **הכף החיים** (רי"ח - סק"ט) כתב דיש נוהגים שלא לומר תחנון באותו יום ועוד כתב המאירי (פסחים קי"ז:) שאומרים הלל באותו יום בכל שנה בלא ברכה ועיין בספר מזמור לתודה שהביא מהגאון רח"פ שיינברג דמצוה לעשות סעודת הודאה אבל בלא שינוים וצריך לומר תחנון ואין לומר הלל

- VI. **למעשה** מכל הנ"ל נראה דמי שרוצה לעשות סעודת הודאה הרשות בידו אמנם שמענו מרב חיים קיינבסקי דיותר טוב לתת דמי הסעודה לצדקה ולכאורה יש רק קצת יחידים שעושים סעודה זו (שדי חמד ה"ל) ואפשר מפני עין הרע או משום ביטול תורה (ד"ע) וכך שמעתי מרב מנשה קליין ועיין בחידושי הרי"ם (פרשת וילח על הפסוק ועקרו שמו יהודה)